

**SURADNJA ODSJEKA ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU
ANTROPOLOGIJU FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA
U ZAGREBU S ODSJEKOM ZA KULTURALNE STUDIJE
I POVIJEST UMJETNOSTI FILOZOFSKOG FAKULTETA
SVEUČILIŠTA U BERGENU, NORVEŠKA**

NEVENA ŠKRBIĆ ALEMPIJEVIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
10000 Zagreb, Ivana Lučića 3

"Usmjeravanjem na osobu koja doživljava... uzimanjem iskustva kao polazišta može se uvidjeti kako ljudi u trenutku interpretiranja nisu samo inspirirani svojom okolinom, već prije oni nju oživljavaju i čine da se ona dogodi. (...) U tom se procesu neprestano ostvaruju nove kombinacije i nove konstrukcije. U 'lociranoj praksi' – temeljenoj na onome što ljudi rade u konkretnim situacijama – krije se primamljiva empirijska stabilnost, koja potiče na terenski rad, prikupljanje podataka i nova otkrića. Novo znanje producirano na taj način omogućuje nam da kritički sagledamo ustaljene istine i neosporne dogme."
(prev. autorica; Frykman i Gilje 2003:15-16).

U nakani da razmotre mogućnosti primjene te fenomenološke paradigme pri analizi kulture, autori ovih redaka, norveški filozof Nils Gilje i švedski etnolog Jonas Frykman, organizirali su seminar za suradnike znanstveno-istraživačkog projekta *The Politics and Poetics of Place: the Actualization of Myth, Memory and Monuments in Modern Context* u Motovunu u listopadu 2003. godine. No, potencijal za ostvarivanje novih kombinacija znanja i kritičkoga preispitivanja uvriježenih znanstvenih postulata istraživači sa Sveučilišta u Bergenu nisu uočili samo u usvajanju drukčijih perspektiva pri proučavanju politizacije mjesta, već i u uspostavljanju suradnje s hrvatskim etnologima. Domaćin seminara, naime, bio je Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Godinu kasnije, zamisao o provođenju zajedničkih istraživačkih projekata te o razmjeni nastavnika i studenata dvaju Odsjeka dobila je i svoju institucionalnu podršku: u svibnju 2004. potpisan je međufakultetski, a zatim i bilateralni međusveučilišni ugovor.

Do prve realizacije planova o suradnji došlo je u prvoj polovici 2004. godine, šestomjesečnim boravkom Kirsti Mathiesen Hjemdahl u Zagrebu. Nakana je ove etnologinje s bergenskog Odsjeka za kulturalne studije i povijest umjetnosti bila, u okviru postdoktorskog projekta naslovljenog *Politička mjesta u transformaciji*, usporediti procese transformacije koje prolaze različita tranzicijska društva pri smjeni političkih sustava. U ovaj se multidisciplinarni istraživački projekt, na inicijativu zagrebačkog Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, uključilo devetnaestero etnologa i polaznika dodiplomskog i poslijediplomskog studija etnologije i kulturne antropologije, kao i pojedini povjesničari te filolozi.¹ Tema istraživanja bilo je društveno sjećanje vezano uz socijalističko razdoblje, promatrano iz perspektive današnje postsocijalističke Hrvatske.

Zanimalo nas je kako se naracije o socijalizmu kreiraju u trenutku kad je taj povijesni segment stigmatiziran kao protunacionalni. Kao poligon na kojem se najintenzivnije ukrštavaju suprotstavljeni ideološki i simbolički imaginariji odabran je Kumrovec, kao rodno mjesto Josipa Broza Tita, i to tijekom proslave Dana mladosti 2004. godine. Pristup temi i primijenjena znanstvena metodologija bili su fenomenološki: istraživači su, prateći obilježavanje Dana mladosti iz različitih gledišta, nastojali utvrditi kako Kumrovec doživljavaju sudionici proslave, a kako sami žitelji Kumrovca, muzejski i prosvjetni djelatnici itd., odnosno prolazi li Kumrovec kroz proces depolitizacije te postaje li time mjestom nove kulturne produkcije i inovacije, pri čemu se u prepoznatljivu socijalističku ikonografiju upisuju drukčija značenja.

Projekt je rezultirao knjigom *O Titu kao mitu: Proslava Dana mladosti u Kumrovcu*, objavljenom 2006. godine (Škrbić Alempijević i Hjemdahl 2006). Knjiga objedinjuje radove dvadeset i jednog autora, koji uključuju brojne elemente znanstvenoga djela, a izloženi su na popularan

---

¹ U ovom su projektu sudjelovali: Marijana Belaj, Danijela Birt, Toni Blagaić, Koraljka Bogdanović, Jasna Dasović, Kirsti Mathiesen Hjemdahl, Tvrtko Jakovina, Jasmina Jurković, Petra Kelemen, Iva Končurat, Nenad Kovačić, Karmela Kristić, Anamarija Kučan, Marija Kulišić, Tihana Lovrić, Magdalena Najbar-Agičić, Tihana Petrović Leš, Željka Petrović, Tomislav Pletenac, Velimir Piškorec, Sanja Potkonjak, Ivana Radovani, Marijeta Rajković, Tihana Rubić, Robert Šešerko, Nevena Škrbić Alempijević, Tanja Štignjedec, Aleksandra Vlatković.

način, u obliku eseja, kako bi bili pristupačni široj publici. Uz to, rezultati kumrovečkoga istraživanja izneseni su i u više znanstvenih članaka u hrvatskim i inozemnim publikacijama (Hjemdahl i Škrbić Alempijević 2006a, 2006b). Istraživači su svoja zapažanja prezentirali i na različitim znanstvenim skupovima. Primjerice, Marijana Belaj je u okviru međunarodnog skupa Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju pod naslovom *Pučka kultura u postsocijalističkom kontekstu* održala predavanje *Tito poslije Tita ili potraga za izgubljenim vremenom* u Zagrebu u rujnu 2005. godine; nadalje, u lipnju iste godine u Lubenicama na Cresu Željka Petrović i Tihana Rubić izložile su rad naslovljen *Druže Tito, mi ti se kunemo. Glazba na proslavi Dana mladosti u Kumrovcu 2004.* u sklopu simpozija HED-a *Kultura i transformacija : Hrvatska 1945. – 1990.* U listopadu 2005. godine Vijeće Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu dodijelilo je studentsku nagradu *Franjo Marković* polaznicima dodiplomskoga studija etnologije i kulturne antropologije uključenim u projekt za njihov izniman doprinos etnološkom istraživanju u Kumrovcu.²

Suradnja dvaju Odsjeka nastavljena je mojim tromjesečnim boravkom u Bergenu, započetim u svibnju 2005. godine. U okviru projekta naslovljenog *National Celebrations as Expressions of Social Memory (Nacionalne proslave kao izrazi društvenog sjećanja)* istraživala sam kulturnu praksu, postupke i naracije vezane uz norveški Dan ustavnosti (17. svibnja) i uz obilježavanje stogodišnjice državne nezavisnosti, odcjepljenja Norveške od Švedske (lipanj 2005.). Zanimalo me koje se povijesne epizode evociraju pri proslavama norveške državnosti (primjerice, vladavina Vikinga, Drugi svjetski rat itd.), zatim koji se elementi tradicijske baštine koriste kao dekor ovim svečanostima (narodne nošnje, etno-gastronomska ponuda itd.) i na koji se način predstavnici manjina uključuju u proslave. U obzor mojeg istraživanja ušao je i odnos "ozbiljnih", protokolom propisanih i karnevaleskih dionica proslave. Pratila sam ponašanje sudionika proslave usmjeravanjem na dvije skupine: na članove Vijeća 17. svibnja (17.mai komitet) i na jednu gradsku obitelj. Navedeno je terensko istraživanje otvorilo zanimljive mogućnosti kompariranja značenja i vidova obilježavanja hrvatskih nacionalnih proslava s onima u Norveškoj, kao i različitih načina tretiranja društvenoga sjećanja općenito.

---

² Riječ je o sljedećim studentima: Danijeli Birt, Jasni Dasović, Jasmini Jurković, Petri Kelemen, Nenadu Kovačiću, Mariji Kulišić i Robertu Šeškeru.

U svibnju 2006. godine započet je još jedan zajednički projekt religijsko-etnološke tematike: u fokusu je interesa bilo Međugorje. Marijana Belaj, poslijediplomantica Petra Kelemen, Torunn Selberg i Nils Gilje, vođeni fenomenološkim polazištima, pratili su skupinu hodočasnika na cjelonoćnom putovanju autobusom iz Zagreba za Međugorje i tijekom njihova višesatnog obilaska istaknutih toposa toga hodočasničkog mjesta. Nakon ovoga rekognosciranja terena uslijedit će i daljnja ciljana terenska i arhivska istraživanja, a njihovo će se provođenje odvijati u okviru doktorskog studija etnologije i kulturne antropologije.

Uz zajedničko organiziranje i provođenje znanstvenih istraživanja te objavljivanje rezultata u domaćim i inozemnim izdanjima, zagrebački Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju i bergenski Odsjek za kulturalne studije i povijest umjetnosti razvili su intenzivnu razmjenu nastavnika te njihovo uključivanje u dodiplomski program i rad Ljetne škole Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Tako je istraživanju u Kumrovcu prethodio niz od deset predavanja o analizi kulture temeljenoj na fenomenološkim polazištima i o provođenju terenskoga istraživanja iz različitih gledišta. Nadalje, u svibnju 2005. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu Nils Gilje i Jonas Frykman održali su predavanje o primjeni fenomenologije u humanističkim znanostima. S druge strane, autorica ovoga teksta održala je pojedina predavanja za polaznike diplomskog studija u Bergenu u okviru kolegija Uvod u etnologiju i Studije spomenika. Nastavnici i studenti Odsjeka za kulturalne studije i povijest umjetnosti u Bergenu već se tri godine uzastopce uključuju u rad Ljetne škole Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, koja je 2004. i 2005. organizirana u Rabu, a 2006. u Zagrebu. U sklopu Ljetne škole dosad je ostvareno sedam gostovanja predavača iz Bergena,³ a predviđa se i njihovo sudjelovanje u radu Ljetne škole 2007. godine, naslovljene *Ruralni turizam*. Prilozi iz Ljetne škole održane 2005. godine, pod naslovom *Etnologija i kulturni turizam*, uobličeni su u zbornik radova, u okviru kojeg su objavljeni i članci suradnica iz Bergena, Torunn Selberg i Eve-Marie Tveit (Selberg 2005; Tveit 2005).

Budući da je u trenutku u kojem se zagrebačko Sveučilište pripremalo za Bolonjsku reformu taj proces već bio proveden pri Sveučilištu u Bergenu,

---

³ U radu Ljetne škole dosad su sudjelovali: Lennart Fjell, Nils Gilje, Kirsti Mathiesen Hjemdahl, Torunn Selberg i Eva-Marie Tveit.

kolege s Odsjeka za kulturalne studije i povijest umjetnosti pomogli su nam pri promišljanju reformskoga nastavnog plana i programa. Tako je u svibnju 2005. godine Nils Gilje održao predavanje o provedbi Bolonjskoga procesa u Bergenu za sve zainteresirane nastavnike i studente Filozofskog fakulteta. Važan je bio doprinos norveških suradnika i pri razvijanju novih kolegija (primjerice, *Antropologije društvenog sjećanja*), a predviđena je i njihova uloga u nadziranju kvalitete nastave. Još se intenzivnija suradnja očekuje pri formuliranju i izvedbi doktorskoga programa etnologije i kulturne antropologije u Zagrebu, u okviru kojega će bergenski suradnici održavati predavanja, voditi terenska istraživanja i imati ulogu mentora pri izradi doktorskih disertacija. Planira se i obostrana razmjena polaznika doktorskih studija te njihovo uključivanje u aktualne znanstveno-istraživačke projekte pri Sveučilištu-domaćinu.

Nedavno je Međunarodnom uredu Sveučilišta u Zagrebu Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju uputio petogodišnji plan daljnje suradnje s bergenskim Odsjekom. Tim se planom suradnje predviđaju: razmjena nastavnika, posebice njihovo uključivanje u novi bolonjski doktorski program; razmjena studenata na diplomskoj i doktorskoj razini; organiziranje zajedničkih znanstvenih skupova; održavanje zajedničkih ljetnih škola, koje će donositi ECTS bodove na diplomskoj razini studija etnologije; zajednička znanstvena istraživanja; objavljivanje knjiga koje će sadržavati radove temeljene na ovim vidovima suradnje; razmjena knjiga, publikacija, nastavnoga materijala i informacija. Stoga se nadamo da će suradnja ovih dvaju Odsjeka i nadalje biti uspješna i konstruktivna kao i dosad.

LITERATURA:

- FRYKMAN, Jonas, Nils GILJE (2003): Being There. An Introduction. U: ur. Jonas Frykman i Nils Gilje, *Being There. New Perspectives on Phenomenology and the Analysis of Culture*, Nordic Academic Press, Lund, 7-51.
- HJEMDAHL, Kirsti Mathiesen, Nevena ŠKRBIĆ ALEMPIJEVIĆ (2006a): "Jesi li jedna od nas?" S proslave Titova 112. rođendana. U: ur. Lada Čale Feldman i Ines Prica, *Devijacije i promašaji. Etnografija domaćeg socijalizma*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Biblioteka Nova etnografija, Zagreb, 241-267.
- HJEMDAHL, Kirsti Mathiesen, Nevena ŠKRBIĆ ALEMPIJEVIĆ (2006b): Backlash. The Reappearing of a Vanished Marshall, *Ethnologia Europea, Journal of European Ethnology* 35:1-2, Copenhagen, 98-102.
- HJEMDAHL, Kirsti Mathiesen, Nevena ŠKRBIĆ ALEMPIJEVIĆ: Kako "misliti u hod" na proslavi Dana mladosti? Fenomenološki pristup Kumrovcu, u: ur. Jasna Čapo Žmegač, Valentina Gulin Zrnić i Goran Pavel Šantek, *Etnologija bliskoga: poetika i politika suvremenih terenskih istraživanja*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 139-165.
- HJEMDAHL, Kirsti Mathiesen, Nevena ŠKRBIĆ ALEMPIJEVIĆ: Byn där Tito föddes: Ett minnesmärkes förfall och förändring, u: ur. Jonas Frykman i Billy Ehn, *Minnesmärken - att tolka det förflutna och besvärja framtiden*, Lund, u tisku.
- SELBERG, Torunn (2005): Two Festivals – Two Places. The Revitalization of Place and Narratives through Festivals. U: ur. Tihana Petrović Leš i Tomislav Pletenac, *Etnologija i kulturni turizam*, FF Press, Zagreb, 88-99.
- ŠKRBIĆ ALEMPIJEVIĆ, Nevena, Kirsti Mathiesen HJEMDAHL, ur. (2006): *O Titu kao mitu: Proslava Dana mladosti u Kumrovcu*, Srednja Europa i FF Press, Zagreb.
- TVEIT, Eva-Marie (2005): Backpackers and Motorhome-Travellers – Outlining and Comparing Two Contemporary Long-Term Tourist Cultures. U: ur. Tihana Petrović Leš i Tomislav Pletenac, *Etnologija i kulturni turizam*, FF Press, Zagreb, 100-108.